

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 340

Parasjat Bemidbar

2 Sivan 5770
14/15 mei 2010

Overzicht Parasjat Bemidbar (Numeri 1:1-4:20)

Het boek Bemidbar – „In de woestijn” – begint met Hasjem Die Mosjé opdraagt een volkstelling te houden onder al de mannen boven de leeftijd van twintig jaar – oud genoeg om dienst te doen. De telling levert iets meer dan 600.000 op. De Leviëten worden later apart geteld, omdat hun dienst uniek is. Zij zullen verantwoordelijk zijn voor het transport van het Misjkan en alles wat daarin staat en om dat weer in elkaar te zetten wanneer het volk zijn kamp opslaat. De stammen van Israël, ieder met zijn banier, worden in vier afdelingen rondom het Misjkan gerangschikt: oost, zuid, west en noord. Daar Levie apart gehouden wordt, wordt de stam van Joseef in tweeën gesplitst, Efraïm en Menasje, zodat er vier groepen van drie ontstaan. Wanneer het volk reist, gaan zij in dezelfde formatie als waarop zij gelegerd zijn in een kamp. Er wordt een formele uitwisseling gedaan tussen de eerstgeborenen en de Leviëten, waarbij de Leviëten de rol overnemen, die de eerstgeborenen zouden spelen bij de dienst in het Misjkan, als zij niet bij het gouden kalf gezondigd zouden hebben. De uitwisseling vindt plaats tegenover al de 22.000 Leviëten van een maand en ouder. Maar alleen Leviëten tussen de 30 en 50 jaar zullen in het Misjkan werken. Het aantal eerstgeborenen boven die 22.000 worden gelost met zilver, op een zelfde manier als wij dat vandaag de dag nog doen met onze eerstgeboren zoon. De zonen van Levie worden verdeeld in drie families, Gersjon, Kehat en Merari (behalve de Kohaniem – een speciale afdeling van de Kehat-familie). De familie Kehat droeg de Menora, de Tafel en de Heilige Ark. Vanwege zijn grote heiligheid mogen de Ark en het altaar alleen door Aharon en zijn zonen worden ingepakt, voordat de Leviëten het voorbereiden voor de reis.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Haftara voor Parasjat Bemidbar (Hosea 2:1-22)

Korte inhoud van het verhaal van deze week

De Haftara begint met een belofte dat er in de toekomst zoveel Israëliëten zullen zijn, dat het onmogelijk zal zijn hen te tellen. In plaats van Lo-ami [‘niet mijn volk’] – te worden genoemd, zullen zij *Bnei-E-l-Chai* [de ‘Kinderen van de levende G-d’] genoemd worden. Een inzameling van de ballingen zal plaatsvinden en dan zal het volk van Jehoeda en Israël weer verenigd worden en één leider aanstellen. Hosea vergelijkt Israël met een ontrouwe vrouw die berouwvol wil terugkeren naar haar eerste echtgenoot. Maar misschien is het te laat. De Haftara eindigt met de belofte dat Hasjem Israël voor eeuwig aan Hem zal binden, in gerechtigheid en recht, in liefde en barmhartigheid, in oprechte trouw.

Het verband met Parasjat Bemidbar

In de parasja wordt ons verteld dat de Israëliëten door Mosjé in de woestijn geteld werden. De Haftara begint met de belofte dat Israël in de toekomst te talrijk zal zijn om te tellen.

De gebeurtenissen in de parasja spelen zich af, zoals de naam van de afdeling al zegt, in de woestijn. De Haftara voorspelt dat Hij in de toekomst Israël, allegorisch voorgesteld, als een ontrouwe, overspelige vrouw, naakt in de woestijn zal zetten, dat wil zeggen dat Hij de Joden opnieuw door de woestijn zal laten trekken, om hun vertrouwen in Hasjem te testen.

Rasji zegt in zijn commentaar op vs. 1:18 dat bij de telling ieder gezin bewijzen van afstamming moest overleggen. In de toekomst zal Hasjem Israël als Zijn zonen erkennen.

De allegorie van de ontrouwe vrouw

Door de gehele Bijbel heen wordt de verhouding tussen Hasjem en het Volk Israël vergeleken met een man en zijn echtgenote, want dat weerspiegelt de meest blijvende en intieme liefdesband.

De Haftara beschrijft hoe Israël, afgebeeld als een ontrouwe vrouw, achter vreemde afgoden aangaat, zoals een overspelige vrouw achter vreemde mannen aangaat en immorele verhoudingen met hen heeft. Hasjem wordt een *Keel kana* – een jaloerse G-d – genoemd, vergelijkbaar met een jaloerse echtgenoot, die zijn ontrouwe vrouw veroordeelt. Maar Hasjem is niet ‘persoonlijk’ gekwetst door het ontrouwe gedrag van Zijn volk, maar is bezorgd om hun lot, want Hij weet, dat als zij Hem inruilen voor hun afgoden, dat rampen over hen brengt.

Inzicht in Parasjat Bemidbar 5770

De drie elementen van Tora

door Rabbi Abba Wagensberg

De parasja van deze week wordt altijd gelezen op de Sjabbat vóór Sjavoe'ot, het feest van het ontvangen van de Tora. Wat is het verband tussen die twee? Hoe bereidt Parasjat Bemidbar ons voor op het feest van Sjavoe'ot?

Het eerste vers in de afdeling van deze week vertelt ons dat God sprak tot Mosjé in de Sinai-woestijn (Bemidbar 1:1). De Midrasj (Bemidbar Rabba 1:7) vraagt waarom het nodig is voor de Tora om ons de plaats te vertellen waar G-d tot Mosjé sprak. Volgens de Midrasj ontlenen onze Wijzen aan dit detail, dat er drie elementen aanwezig waren toen de Tora werd gegeven: vuur, water en woestijn.

We leren over het vuur van het vers: „Heel de berg Sinai rookte, omdat God neerdaalde in het vuur” (Sjemot 19:18). Water is aangegeven in het vers, „Uit de hemel droop het water” (Sjoftiem 5:4), dat het geven van de Tora beschrijft. Ten slotte leren we over de woestijn van de zinsnede „in de Sinai-woestijn” in de parasja van deze week. Welke boodschap probeert de Tora over te brengen door een opsomming van de weersomstandigheden op het moment dat wij de Tora ontvingen?!

Er zijn drie primaire sleutels tot succes in het Tora leren:

1. **Hard werken** en intense betrokkenheid bij de studie.
2. **Geluk** en vreugde bij de studie.
3. **Nederigheid** afkomstig uit de wetenschap dat, uiteindelijk onze prestaties in het leren niet het gevolg zijn van onze eigen inspanningen, maar te danken zijn aan de goedheid van G-d Die ons Tora geeft.

We zien een hint voor deze drie eigenschappen in de meningen in de Talmoed over de *berachot* [zegeningen] die men moet zeggen vóór het bestuderen van Tora (Berachot 11b). De Talmoed geeft drie adviezen:

1. Rav Jehoeda, in naam van Sjmoëël, stelt dat men moet zeggen, „... Die ons bevolen heeft te **worden betrokken** in de studie van de Tora.”
2. Rabbi Jochanan concludeert dat we in plaats daarvan moeten zeggen: „Dat U de woorden van de Tora **zoet mag maken** in onze mond.”
3. Rav Ham'noena beweert dat we moeten zeggen: „Gezegend zijt Gij, **Die Tora geeft.** ”

De Talmoed concludeert dat we alle adviezen moeten opvolgen, en alle drie de berachot voor het begin van Tora-studie moeten zeggen.

Het zeggen van een beracha voor een mitswa bereidt ons voor op het voldoen aan de mitswa. Dus het zeggen van een beracha voordat we beginnen met het leren van Tora bereidt ons voor op de mitswa van het leren van Tora. Zodra we dit begrijpen, kunnen we inzien dat deze drie berachot, genoemd in de Talmoed, precies correleren met de drie sleutels voor een succesvolle Tora-studie die we in eerste instantie genoemd hebben:

- De beracha, „om te **worden betrokken** bij de studie van de Tora” komt overeen met het **harde werk** dat nodig is om te investeren in de studie.
- De beracha, „maak de woorden van de Tora **zoet** in onze mond” komt overeen met het **geluk** en de vreugde die we moeten voelen wanneer wij ons inzetten in de studie.
- De beracha „**Degene Die Tora geeft**” komt overeen met de **nederigheid** die het resultaat is, als we ons realiseren dat onze resultaten niet te wijten zijn aan onze eigen inspanning, maar in feite een gevolg van de G-ddelijke welwillendheid.

* * *

SLEUTELS TOT SUCCES

Gebaseerd op de Sjeem MiSjmoëël, kunnen we nu de diepere boodschap van de lijst van de Midrasj begrijpen met de drie elementen die aanwezig waren bij het geven van de Tora:

1. **Brand** symboliseert **hard werken**. We zien dit uitdrukkelijk in de Jiddische woord 'Farbrent' (Letterlijk, 'in brand'), dat wordt gebruikt om de intensieve inspanning te beschrijven in het Tora leren. Zoals we hierboven vermeld hebben, komt het idee van hard werken overeen met de beracha, „om te **worden betrokken** bij de studie van de Tora.”

2. **Water** symboliseert **geluk**. In het Land van Israël, wordt regen beschouwd als een beracha en iets goeds. We moeten allemaal blij zijn wanneer het regent, want bijna elk aspect van ons leven is afhankelijk van water. Dit idee komt overeen met de beracha, „maak de woorden van de Tora **zoet** in onze mond.”
3. De **woestijn** vertegenwoordigt **nederigheid**. Het is laag en vlak, en alle mensen lopen er overheen. Dit komt overeen met de beracha, „**Degene Die Tora geeft**” - aangezien, zoals we reeds vermeldden, nederigheid nodig is om te erkennen dat onze eigen inspanning niet de uiteindelijke oorzaak van ons succes is.

Nu kunnen we eindelijk begrijpen waarom Parasjat Bemidbar vlak voor Sjavoet'ot gelezen wordt. Op Sjavoet'ot, herdenken we niet alleen de oorspronkelijke aanvaarding van de Tora, maar we accepteren de Tora opnieuw voor onszelf. Om ons echt voor te bereiden Tora te ontvangen op deze dag, geeft Parasjat Bemidbar ons de sleutels, die ons in staat kunnen stellen ervoor te zorgen dat ons Tora-leren zal slagen.

Mogen wij allen drievoudig gezegend worden: hard te werken in het leren van de Tora, die op de berg Sinai gegeven was in het vuur, met zoete geluk dat zo goed aanvoelt als koud water, zodat deze Sjavoet'ot een nederige, down-to-earth aanvaarding zal zijn van de buitengewone gave van G-d.

MISJNA VAN DE WEEK

DEMAI – HOOFDSTUK DRI

Misjna 3:1

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי, וְאֵת הָאֲכַסְנֵיָא דְּמַאי. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה מְאָכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דְּמַאי. גַּבְבָּי צְדָקָה, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, נוֹתְנִין אֶת הַמְעַשָּׂר לְשְׂאִינוֹ מְעַשָּׂר, וְאֵת שְׂאִינוֹ מְעַשָּׂר לְמְעַשָּׂר. נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם אוֹכְלִין מִתְּקַן. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, גּוֹבִין סֵתָם וּמְחַלְקִין סֵתָם, וְהַרוּצָה לְתַקַּן יִתְקַן:

Men mag de armen *demai* te eten geven¹ en ook de *achsanja*². Rabban Gamliël gaf zijn bedienden *demai*³. Betreffende een *gabbai*⁴ heeft *Beit Sjammai* gezegd: men geeft wat verdiend is aan wie niet vertient⁵ en wat niet verdiend is [geeft men] aan wie [wel] vertient⁶, zodat iedereen alleen eet wat is toegestaan. Maar de Geleerden zeggen: met zamelt in zonder te vragen⁷ en verdeelt zonder te vragen⁸ en wie wil vertienden die vertient⁹.

Aantekeningen bij Misjna 3:1

1. **Men mag de armen *demai* te eten geven** – Zelfs al zijn zij *chaweriem* maar men moet hen daarvan wel op de hoogte brengen [dat het *demai* is] en wie het wil vertienden, die vertient (RAV). Want de meeste *amei haärets* vertienden wel, en de voorschriften voor *demai* zijn verzwareningen, opgelegd door de Geleerden (*Rasji*).
2. **En ook de *achsanja*** – Soldaten van een Joodse Koning, die van plaats tot plaats trekken en waarvan de plaatselijke bewoners verplicht zijn hen eten te geven, dan mag men hen *demai* geven. Mag als zij ook overnachten moet men dat herstellen (RAV). Deze soldaten worden als armen beschouwd, want zij zijn ver van huis (*Rasji*). Volgens *Rambam* betreft het hier gasten.
3. **Rabban Gamliël gaf zijn bediend *demai*** – Zij waren arm, maar de *halacha* is niet volgens Rabban Gamliël, want daar men verplicht is hen eten te geven is men ook verplicht de wetten van *demai* na te leven.
4. **Gabbai** – Iemand die voedsel inzamelt voor de armen.
5. **Men geeft wat verdiend is aan wie niet vertient** – Voedsel dat gekregen is van iemand waarvan bekend is dat hij vertient, geeft men aan de *amei haärets* die het niet zal vertienden, zodat hij toch verdiend product eet.
6. **En wat niet verdiend is, aan wie vertient** – Men geeft hem iets meer om te vertienden en zo eet ieder alleen wat toegestaan is. *Beit Sjammai* beslist zo overeenkomstig hun ideeën, want zij redeneren dat men de armen geen *demai* mag geven.
7. **Men zamelt in zonder te vragen** – Dat wil zeggen van *amei haärets* en *chaweriem* en doet dat bij elkaar in één pot, om discriminatie te voorkomen tussen hen die niet vertienden en hen die dat wel doen en als de *amai haärets* dat zouden merken, zouden zij beledigd zij en niet meer bijdragen, hetgeen de hoeveelheid van het voor de armen te verdelen product zou doen verminderen (*Sjemot Eliahoe* op basis van Jeruzalemse Talmoed).
8. **En verdeelt zonder vragen** – Degenen die de *tsadaka* verdelen, hoeven niet te vragen wie vertient en wie niet. Ieder krijgt hetzelfde.
9. **En wie wil vertienden, vertient** – Volgens *Rambam* geldt het eerste deel van de misjna, dat toestaat om aan armen *demai* te geven, voor datgene wat een privé persoon geeft aan armen, terwijl het laatste deel van de misjna betrekking heeft op wat door liefdadigheid instituten verdeeld wordt. De vruchten die de arme daarvan krijgt moet hij vertienden (RAV).

Uit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 38

Voedsel dat op Sjabbat beïsoer gekookt werd

De Daf houdt zich vandaag bezig met de wet voor voedsel dat in overtreding op Sjabbat gekookt werd.

De Gemara maakt onderscheid tussen voedsel dat bij vergissing gekookt werd, omdat men niet wist dat dit verboden is, en iemand die met opzet overtreden heeft, hetgeen natuurlijk een veel ernstiger geval is.

Voedsel, dat bij vergissing gekookt werd, is niet verboden om te eten, maar voedsel dat met opzet gekookt werd, is verboden om te eten, opdat men niet profijt zal hebben van *chiloel Sjabbat*. In traktaat Choelien hebben de *Tannaïem* een *machloket* over de vraag of de toestemming om voedsel te eten, dat onopzettelijk gekookt werd op Sjabbat, ook een toestemming voor de overtreder inhoudt, en ook over de vraag of het verbod om voedsel te eten dat met opzet in overtreding op Sjabbat gekookt werd, alleen geldt voor de Sjabbat zelf of ook daarna.

Voedsel dat ten onrechte op het vuur is achtergelaten

Tot zover over koken op Sjabbat. De Daf heeft het ook over een pan die vóór Sjabbat op het vuur werd gezet, en die men daar op heeft laten staan. Dit is niet verboden door Tora, want daarmee pleegt men geen actieve verboden handeling op Sjabbat, men heeft alleen vóór Sjabbat nagelaten de pan eraf te halen. Men mag van Tora vóór Sjabbat een pan met ongekookt voedsel op het vuur laten staan, opdat het op Sjabbat verder kookt. Echter, de Geleerden hebben dit verboden, om te voorkomen dat men het vuur op Sjabbat zal opstoken, om het kookproces te versnellen.

Daarom, als iemand het verbod van de Geleerden overtreedt, en een pan met ongekookt voedsel op het vuur heeft laten staan, dan zeggen sommige autoriteiten, dat aangezien men hier geen actieve overtreding met zijn handen gedaan heeft, maar men heeft alleen maar iets niet gedaan, namelijk men heeft de pan niet vóór Sjabbat van het vuur gehaald, dat daarom de Geleerden niet verzwaard hebben en geen straf opgelegd hebben, dat men het niet mag eten.

Anderen zijn het daar niet mee eens, en zeggen: in tegendeel, juist omdat het in de ogen van het volk geen ernstige zaak is om voedsel *erev* Sjabbat op het vuur te laten staan, moet men streng zijn en het eten ervan verbieden, want als men dat niet doet, dan laten de mensen de pan met ongekookt voedsel met opzet op het vuur staan, onder het voorwendsel dat zij het vergeten zijn.

De uiteindelijke beslissing van de Gemara is, dat voedsel dat onopzettelijk op het vuur is blijven staan, zodat het op Sjabbat verder kookt, na *motsaei* Sjabbat gegeten mag worden.

Daf 38b

De voorwaarden waaronder men een pan op Sjabbat op het vuur mag terugzetten

Volgens Tora is het toegestaan om op Sjabbat voedsel, dat gekookt is, op het vuur te laten staan. Echter, de Geleerden vreesden dat men de kolen zou oprakelen op Sjabbat en daarmee het vuur zou opstoken. Daarom hebben zij voorwaarden gesteld, en alleen als men daaraan voldoet, mag men het voedsel op het vuur laten staan. Dit zijn ze:

1. Het eten moet volledig gekookt zijn
2. Het vuur moet bedekt zijn of de kolen moeten verwijderd zijn.
3. Wanneer men op Sjabbat een pan van het vuur neemt en hem wil terugzetten, moet men de pan al de tijd dat hij niet op het vuur staat, in zijn hand houden en men mag hem niet op de grond zetten.
4. Op het moment dat men de pan van het vuur haalt, moet men al de bedoeling hebben om hem terug te zetten.
5. De pan moet nog warm zijn. Over deze voorwaarde bestaat een *machloket* tussen de Mechaber en de Rama. Volgens de Mechaber mag men een pan waarin zich vloeistof bevindt, alleen op het vuur terugzetten, als de vloeistof nog kookt. Volgens de Rama is het voldoende zolang een en ander niet volledig is afgekoeld (zie ook Sj.A. 318:4 en de M.B. 318:22-25, en M.B. 253:100).

Misjna

Men mag geen pan met voedsel op of in een *tanoer* plaatsen, die gestookt wordt met stro of stoppels. Een *koepach* die gestookt wordt met stro of stoppels, heeft dezelfde *din* als een *kira*. Wanneer hij gestookt wordt met pulp of hout, dan heeft hij dezelfde *din* als een *tanoer*.

Een *kira*, hebben we al geleerd, is een rechthoekige oven die open is van boven en die groot genoeg is voor twee pannen. Ze kunnen in de oven, direct op de kolen geplaatst worden, of er boven hangen of op de rand van de oven gezet worden.

Een *tanoer* is een trapeze-vormige oven, die vanboven open is. De vorm zorgt ervoor dat de warmte er beter in wordt vastgehouden dan in een *kira*. Daarom mag men er zelfs geen pan met voedsel op of in plaatsen als hij alleen maar met stro of stoppels gestookt wordt, hetgeen wel mag bij een *kira*, zoals we in de eerste Misjna van dit hoofdstuk geleerd hebben.

Een *koepach* is een vierkante oven, waarop slechts één pan kan staan. Het houdt de warmte beter vast dan een *kira*, maar iets minder dan een *tanoer*. Daarom zegt de Misjna, dat als de *koepach* gestookt wordt met stro of stoppels, dan zijn we soepel, net als bij de *kira*, en mag men er voedsel opzetten, maar als hij gestookt wordt met pulp of hout, dan zijn we streng en mag men er geen voedsel op zetten, net als bij de *tanoer*. Waarom zegt de misjna hier niet ook dat het niet mag net als bij de *kira*, want ook daar zegt de misjna op daf 36b dat als de *kira* gestookt wordt met pulp of hout, dat men er dan geen pan met voedsel op of in mag zetten. Dus kennelijk heeft onze misjna het over een situatie, waar men het voedsel wel op of in de *kira* mag zetten, maar niet op of in de *tanoer*.

Een Baraita geeft het antwoord: men mag voedsel wel op een *kira* zetten die met pulp of hout gestookt wordt, als het vuur is afgedekt, zoals de Misjna op daf 36b ook leerde, maar op een *tanoer* mag men nimmer een pan met voedsel zetten, ook niet wanneer het vuur is afgedekt. Onze Misjna heeft het dus over een *koepach* die met pulp of hout gestookt is, en waarvan het vuur is afgedekt. Daar mag men geen pan met voedsel opzetten, net zo min als dat niet mag op een *tanoer* waarvan het vuur is afgedekt, maar ongelijk aan een *kira*, waar dat wel mag.

Misjna

Het is verboden om iets te koken met behulp van iets dat door vuur of de zon verhit wordt. Dus men mag geen ei roosteren door het tegen een hete ketel te leggen, of het te bakken op een door de zon verhitte plaat of door het in door de zon verhit zand te leggen. De mensen in Tiberias hadden een pijp met koud water door de hete waterbronnen geleid, waardoor het water op Sjabbat verwarmd werd. De Geleerden verboden dat voor gebruik op Sjabbat, maar op Jom Tov verboden zij het alleen om erin te baden, maar het werd toegestaan als drinkwater.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE *TSIETSJET* (vervolg)

11. Aan een cape, die zodanig open is, dat hij vier hoeken heeft, moeten *tsietsiet* zitten. Het helpt dan niet wanneer men aan de zijanten een ritssluiting maakt om het gesloten te doen lijken, opdat het vrijgesteld zal zijn van *tsietsiet*. Dat helpt alleen wanneer het blijvend dicht is over het grootste deel van de zijkant van de cape.¹⁹

12. Een omslagdoek die men om hoofd en/of schouders slaat, is vrijgesteld van *tsietsiet*, want hoewel men een deel van zijn lichaam erin wikkelt, is het toch in de eerste plaats een hoofddoek en er staat in Tora²⁰: *Je bedekking*, dat wil zeggen: niet alleen je hoofdbedekking²¹.

Materiaal en maten van een talliet

13. Ten aanzien van het materiaal waaruit een *talliet* gemaakt moet zijn, is er een meningsverschil tussen de autoriteiten: Sommigen, zoals de samensteller van de *Sjoelchan Aroech*, menen dat alleen kleren van schapenwol of linnen, *tsietsiet* moeten hebben, en dat voor alle andere kledingstukken dat alleen door de rabbijnen verplicht is gesteld. Anderen, zoals de *Rema*, menen dat alle kledingstukken die verplichting van Tora kregen. Een G'dsvrezend mens zal zowel een grote als een kleine *talliet* van witte schapenwol dragen, om zo het gebod van Tora na te leven volgens alle meningen.²²

14. Wil een *talliet* aan de mitswa voldoen, dan moet het de voorgeschreven maat hebben, dat wil zeggen: $\frac{3}{4}$ *amma* lang en een $\frac{1}{2}$ *amma* breed. [De lengte van een *amma* is volgens *Sji'oeré Tora* van de GRACH Naéh 48 cm, volgens de *Igrot Moshé* van Rav Moshé Feinstein 51,4 cm en volgens de Chazon Ish 58 cm.] Anderen zeggen één *amma* bij één *amma*. Wie het enigszins nauwgezet neemt met de mitswa, zorgt ervoor dat men zowel aan de voorkant als aan de achterkant een *amma* bij een *amma* heeft, het gat voor het hoofd daarbij niet meegerekend. Dan maakt men zeker geen nodeloze beracha. De absolute minimum lengte is $\frac{3}{4}$ *amma* aan beide zijden.²³

19. Sj.A. 10:8; 20. Dewariem 22:12; 21. Sj.A. 10: 10-11; 22. M.B. 9:1-5; 23. M.B. 16:4.

31 Ge- en verboden die betrekking hebben op *lasjon hara* – kwaadsprekerij

volgens de *Chafeets Chajiem*

14 GEBODEN (vervolg)

3. בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ – „Je zult je naaste rechtvaardig beoordelen” (Wajjikra 19:15).

Dit vers gebiedt ons iemand het voordeel van de twijfel te gunnen, wanneer wij zien hoe hij iets doet dat zowel in zijn voordeel als in zijn nadeel geïnterpreteerd kan worden (Rambam, *Sefer Hamitswot*, Gebod 177).

Wanneer de gemiddelde mens die mitswot houdt, iets zegt of doet en de kansen om dat gunstig of ongunstig te beoordelen zijn aan elkaar gelijk, dan moeten wij hem gunstig beoordelen. Wanneer de persoon in kwestie een G-dvrezend mens is, moeten wij hem gunstig beoordelen, zelfs als de ongunstige kant zwaarder weegt dan de gunstige kant. Wanneer je veronderstelt dat het gedrag van deze persoon onjuist was en je vertelt dat aan anderen, dan overtreed je dit gebod, behalve dat je het verbod van *lasjon hara* overtreedt.

Vaak bestaat een verhaal uit uitsluitend ware feiten, maar omdat een en ander uit zijn verband werd gelicht, ontstaat een volkomen verdraaid beeld. Vele dingen werden ook gezegd of gedaan in boosheid, die onder normale omstandigheden nooit gezegd of gedaan zouden zijn. Het is niet fair om zulke gebeurtenissen te beoordelen, zonder de omstandigheden daarbij in aanmerking te nemen.

Een duidelijk voorbeeld van het bovenstaande is het volgende ware verhaal:

Iemand benaderde eens een rabbijn met de vraag of hij misschien een fotograaf kende voor een feestelijke gebeurtenis die hij te vieren had. De rabbijn dacht even na en beval hem Reoeween aan, die hij persoonlijk kende, een eerlijke en G-dvrezende, hardwerkende fotograaf die ook nog goede kwaliteit leverde.

„O nee,” zei de ander, „die moet ik niet.” „Waarom niet,” vroeg de rabbijn verbaasd. „Ik heb gehoord,” vertelde de ander, „dat hij op het bar-mitswa feest van Sjimons zoon pas halverwege het feest kwam opdagen. Nou, zo een onbetrouwbaar iemand wil ik niet. Een fotograaf hoort aanwezig te zijn aan het begin van het feest.” Daar kon de rabbijn mee instemmen. Maar het verbaasde hem zeer. Reoeween stond bekend als een zeer serieuze vakman. „Hoe weet je dat, was je op dat feestje?” vroeg de rabbijn. „Nee, ik heb het gehoord van een bezoeker die ik goed ken en de bandleider, een vriend van me, bevestigde het ook.” Vreemd, dacht de rabbijn, maar daar hij geen andere fotograaf kende, werd daarmee het gesprek beëindigd. Diezelfde dag belde de rabbijn Reoeween op en vroeg hem wat er op dat bewuste bar-mitswa feestje was voorgevallen. „Ja,” zei Reoeween, „dat herinner ik mij nog goed. Er was een andere fotograaf voor dat feest besteld en die was helemaal niet komen opdagen. Halverwege het feest hebben ze toen mij gebeld en hoewel ik erg druk met iets anders bezig was, heb ik alles in de steek gelaten en ben onmiddellijk naar dat feest gegaan. Ik wilde ze helpen.”

4. וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בּוֹ – „Wanneer je broeder in jouw omgeving arm wordt en zijn middelen te kort schieten, dan zal je hem steunen” (Wajjikra 25:35).

De Tora verplicht ons financiële hulp te bieden aan een mede-Jood om te voorkomen dat hij verarmt. Die hulp kan bestaan uit een gift, een lening of een bron van inkomen (Rambam *Matnot Anüem* 10:7). Wanneer je *lasjon hara* vertelt, en als gevolg daarvan verliest iemand zijn baan of inkomen, dan heb je dit gebod overtreden.

5. הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עִמִּיתְךָ – „Wijs je naaste terecht” (Wajjikra 19:17).

Wanneer iemand je *lasjon hara* begint te vertellen en in plaats van hem terecht te wijzen help je hem door naar zijn verhalen te luisteren, dan overtreed je dit gebod.

Het is belangrijk dat je eraan denkt dat je de ander terecht moet wijzen zodra je je realiseert dat de ander *lasjon hara* vertelt. Wacht niet totdat hij is uitgesproken. Ieder woord vormt een aparte overtreding en het is je plicht de ander te stoppen met zondigen.

6. וְבוֹ תִדְבֹק – „En je zult je aan Hem hechten” (*Dewariem* 10:20).

Dit gebod vereist dat wij ons in het gezelschap van *Talmidei Chachamiem* begeven, zodat wij van hun voorbeeld kunnen leren (Rambam, *Deot* 6:1-2). Wanneer je hun gezelschap niet zoekt, om je bij het gezelschap van kwaadsprekers te voegen, dan overtreed je dit gebod.

(Wordt vervolgd)

Wegwijzer voor ons gebed

Inleiding

(vervolg)

Terugkerende gebeden

In het algemeen zeggen wij dagelijks driemaal dezelfde gebeden, iedere dag weer. Zou het niet beter zijn als iedereen, iedere keer als hij davvent, zijn eigen gebeden zegt, die uit zijn hart komen? Ten slotte kan een steeds terugkerende *tefilla* eentonig en vervelend worden.

De **Rambam**⁸ schrijft aan het begin van *Hilchot Tefilla* (en dat schrijft ook de Aboedarham⁹) dat oorspronkelijk, voordat de Mannen van de Grote Vergadering de *Amida* standaardiseerden tot de *Sjemonee Esree*, zoals wij die vandaag kennen, ieder individu elke dag zijn eigen persoonlijk gebed zei. Nadat de Eerste Tempel (het *Beit HaMikdasj*) werd verwoest en de Israëlieten verstrooid werden onder de volken van de wereld, werden wij steeds minder vertrouwd met onze oorspronkelijke moedertaal, het Hebreeuws, en het werd steeds moeilijker voor iedereen om gebeden (*tefillot*) te zeggen in duidelijke, bondige woorden. Daarom stelden zij in het Hebreeuws een specifiek formaat en tekst (*noesach*) in voor de *tefilla*, waarmee iedereen zich vertrouwd kon maken en een volledige *tefilla* (gebed) kon *davvenen* (bidden). Daarbij merkt de *Chafeets Chaim* z.g.¹⁰ (ז"ל)¹¹ op dat het in werkelijkheid moeilijker is om met enthousiasme iedere dag de standaard-tefilla te davvenen. Hij suggereert daarom dat iedereen een kort persoonlijk gebed componeert, dat hij naast de standaard-tefilla zegt.

Toegeven aan een Hogere Macht, Hasjem

De Ramban zegt¹² dat het uiteindelijke doel van de Schepping was, dat de mens aan zijn Schepper, Hasjem, zou verklaren: WIJ ZIJN UW SCHEPSELEN!

Dit is een verbazingwekkende verklaring. Ons enige doel in de schepping is om te bidden, d.w.z. om aan G-d te verklaren: Wij erkennen dat U, Hasjem ons geschapen heeft en ieder aspect van ons leven bestuurt.

Dit lijkt op de hiervoor gegeven verklaring van de *Alter van Kelm*, dat Gebed op zichzelf een vorm van dienst aan G-d is. Hoe meer wij erkennen dat Hasjem ons eigenhandig wijsheid en begrip geeft, ons Tora leert, onze berouw accepteert en ons vergeeft en verlost, enz., enz., des te groter is onze binding aan Hem. Dit volgt uit de interpretatie van het woord *tefilla* of *tafeel* – een „band” of „hechtenis”.

Het woord *tefilla* heeft nog een andere betekenis. Het komt van het stamwoord „*Paleel*”, dat rechtspreken, waarden, schatten betekent. Een gerechtshof wordt een „*Peliliem*” genoemd (Exodus 21:22). Een individu dat davvent, wordt een „*Mitpalleel*” genoemd, de wederkerende tijd van het woord „*palleel*”. Dus met het gebed worden wij verwacht een lange harde blik op onszelf te werpen en te onderzoeken waarom wij denken dat Hasjem onze wensen zal vervullen. Wij moeten onze eigen rechter zijn, om te taxeren dat wij waarmaken waarvoor wij bidden, opdat wij Hasjem, zo gezegd, niet lastigvallen met frivole vragen. In deze betekenis neemt het gebed nog een andere betekenis van het Hebreeuws aan, namelijk de betekenis „rechtspreken.” Met de *tefilla* horen wij onze doeleinden en ambities in de dienst voor Hasjem te stellen, hetgeen onze enige reden is om gezondheid en geluk enz. te zoeken.

8. Rambam of Maimonides, Rabbi Mosjé ben Maimon (1135-1204), Halachist, Commentator en filosoof.

9. R. David ben Joseef Abudarham (14e eeuw, Spanje), liturgisch commentator.

10. Zaliger gedachtenis

11. Afkorting van de Hebreeuwse woorden *zichron tsaddiek levracha* [het aandenken aan deze *tsaddiek* zij ons tot zegen].

12. Eind parasjat Bo.